

Nr 280.

Av herr **von Sydow**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivavtal och till lag om arbetsdomstol.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 39 med förslag till lag om kollektivavtal och till lag om arbetsdomstol har jag härmed äran väcka följande motion.

Förslagen avse i huvudsak att genomföra obligatorisk statlig skiljedom i tvister om kollektivavtals tolkning eller tillämpning och förhindra, att arbetsinställelse eller därmed jämförlig åtgärd vidtages på grund av dylik tvist. Man torde i ett ordnat samhälle hava rätt att anse det som en ur samhällets synpunkt oeftergivlig fordran, att tvister om avtal skola, om förlikning ej sker, avgöras av domstol och icke med den starkares rätt. Detta bör självfallet gälla även tvister om tolkningen och tillämpningen av de för såväl arbetsgivare och arbetare, som för näringslivet i dess helhet så viktiga kollektivavtalen. Att någon rättsordning för slitande av tvister om kollektivavtals innehåll hos oss praktiskt sett icke finnes, utan deras avgörande är beroende på styrkeförhållandet mellan parterna, är en lucka i rättsordningen, som icke bör få fortgå inom en ordnad rättsstat.

Jag instämmer alltså helt i den tankegång, som tagit sig uttryck i den föreliggande kungl. propositionen, och det är endast beträffande några detaljbestämmelser i de föreliggande lagförslagen, som jag anser vissa ändringar nödiga. Dessa äro följande:

Förslag till lag om kollektivavtal.

1 §. I samtliga tidigare framlagda förslag har stadgats, att kollektivavtal skall upprättas i skriftlig form. Till grund för denna föreskrift torde hava legat en önskan att från början giva avtalet erforderlig fasthet och för framtiden trygga mot meningsskiljaktigheter angående dess tillkomst och verkliga innehåll.

Bestämmelse om skriftlig form för kollektivavtal återfinnes icke vare sig i de sakkunnigas utkast eller i kungl. propositionen. I sin motivering har departementschefen anført, att det visserligen vore av synnerlig vikt, att kollektivavtalen på ett eller annat sätt finnas återgivna i skrift, men att fordran på skriftlig form kunde bliva skadlig, när denna fordran måste innebära, att avtalet skul-

le fixeras i en för ändamålet särskilt upprättad handling, försedd med parternas underskrifter. En överenskommelse, som kommit till stånd därigenom att parterna i skrivelser till vederbörande förlikningsman förklarat sig godkänna ett av honom framlagt skriftligt medlingsförslag eller genom att de påtecknat ett protokoll, innehållande dylik överenskommelse, skulle enligt departementschefens mening icke fylla ifrågavarande formkrav. Vidare framhåller departementschefen, att, därest det uppställes krav på skriftlig form för upprättandet, måste denna också upprätthållas i fråga om ändringar i avtalet, under det att man i praktiken torde hava att räkna med att ändringar i kollektivavtal, särskilt sådana, som gälla endast för viss arbetsplats, ofta komma till stånd på ett mycket formlöst sätt och till och med genom enkla muntliga överenskommelser.

Mot detta skulle kunna invändas, att det på kollektivavtalsområdet utbildat sig en sedvanerätt, enligt vilken vederbörigen justerade förhandlingsprotokoll anses såsom skriftliga avtal. Jag bestrider icke, att juridiska experter förklarat, att ett sådant protokoll icke kan godtagas såsom ett skriftligt avtal, men det torde böra ifrågasättas, huruvida det icke vore lämpligt att därvidlag låta gälla, vad som ostridigt utbildat sig till praxis i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare samt dessas organisationer. Detta kan helt enkelt ske genom en särskild bestämmelse, att i dylik form upprättade kollektiva avtal äro giltiga. Detsamma torde gälla för de fall, att ett avtalsförslag godkänts brevledes. Vid sociala rådets sammanträde den 15 februari 1927 uttalade sig såväl arbetsgivare- som arbetarrepresentanter för den skriftliga formen av kollektivavtal, och de ledande arbetsgivare- och arbetarorganisationerna ha i infordrade yttranden bestämt uttalat sig för att dylika avtal böra vara skriftligen upprättade. Givetvis bör detta gälla även ändringar av kollektivavtal. Det hittills för avtal, gällande för enstaka arbetsplatser, ofta tillämpade förfaringssättet med muntlig överenskommelse om ändring har i praktiken visat sig olämpligt just på den grund, att det vid uppkommen tvist visat sig nästan omöjligt att konstatera innebörden av träffad uppgörelse.

I samband härmed tillåter jag mig påpeka, att i 8 § av sakkunnigas förslag är intagen en bestämmelse om att »uppsägning av kollektivavtal skall ske skriftligen eller genom telegram», vilket stadgande icke återfinnes i kungl. propositionen, detta givetvis beroende på att man icke funnit det vara lämpligt att stadga viss form för uppsägning, då form icke föreslagits för avtalets upprättande. I konsekvens härmed anser jag, att då skriftlig form stadgas för avtals träffande, sådan form skall föreskrivas jämväl för uppsägning av avtal.

I de sakkunnigas förslag är som andra stycke av 2 § införd en bestämmelse av följande lydelse: »Skyldighet att iakttaga kollektivavtal åligger medlem i förening jämväl mot föreningen samt, där å någondera sidan flera slutit avtalet, dessa mot varandra.» Detta stadgande är uteslutet i kungl. propositionen. Härom har departementschefen i motiveringen uttalat, att då lagförslaget står på den ståndpunkten, att organisationen alltid kan ingripa omedelbart mot

medlem av organisation å andra sidan samt att enskilda arbetsavtal äro ogiltiga i vad de strida mot kollektivavtal, därigenom ett effektivare skydd vunnits för kollektivavtalet än som kan erhållas genom ingripande av organisation mot egna medlemmar. Vidare anföres, att det vore olämpligt att i en lag om kollektivavtal inrycka bestämmelser, som till sin natur vore av föreningsrättslig art samt att det av de sakkunniga föreslagna stadgandet skulle leda till att dylika tvister hörde till arbetsdomstolens kompetens, medan de enligt departementschefens åsikt lämpligen borde prövas av allmän domstol. Frågan huruvida ett kollektivt avtal, ingånget av en förening, binder även medlem av föreningen gentemot denna, har hittills varit mycket omtvistad, och det vore i hög grad önskligt, att den löstes genom ett formligt lagbud, vilket icke skäligen kunde givas annat innehåll än de sakkunniga föreslagit. Jag anser också, att om tvist av ifrågavarande art uppstår, det lämpligaste torde vara, att den handlägges av arbetsdomstolen, där den sakkunskap i hithörande frågor är representerad, som givetvis saknas i allmän domstol. Tvistens avgörande förutsätter väl i regel en tolkning av avtalet. Jag hemställer sålunda, att den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen införes i lagen.

Enligt de sakkunnigas utkast åligger det arbetsgivare eller förening av arbetsgivare, som slutit skriftligt kollektivavtal, att inom en månad därefter till socialstyrelsen insända avskrift av avtalet. Den härför anförda motiveringen anser jag vara bindande och ansluter mig till densamma. Jag anser sålunda, att den i 13 § av sakkunnigas utkast införda bestämmelsen bör intagas i lagen, dock med uteslutande av ordet »skriftligt».

Vidare innehåller de sakkunnigas utkast i 14 § stadgande rörande tvingande natur hos vissa av lagens bestämmelser. Departementschefen har icke ansett det erforderligt att begränsa parternas avtalsfrihet i så stor utsträckning som de sakkunniga föreslagit, utan har inskränkt sig till att föreslå en bestämmelse i 4 § av innehåll, att vad i denna paragraf stadgas skall gälla, ändå att avtalet innehåller bestämmelse, som strider häremot. Det synes mig uppenbart, att vad här stadgas angående den tvingande naturen av bestämmelserna angående förbud för arbetsinställelse eller därmed jämförlig stridsåtgärd även bör föreskrivas rörande bestämmelsen om skadeståndsplikt i 9 §. Givet är, att lagen bör så avfattas, att den icke ger möjlighet för den starkare parten i en avtalsuppgörelse att tvinga den andra parten att i avtalet införa sådana bestämmelser, som befria den felande parten från honom eljest åliggande skadeståndsplikt vid brott mot lag eller kollektivavtal. Jag hemställer därför om en nödig komplettering av lagen härutinnan.

Förslag till lag om arbetsdomstol.

Mot detta förslag har jag endast följande erinran att göra. I 27 § stadgas, att beträffande arbetsdomstolen och rättegången därstädes skall lända till efterrättelse vad i fråga om rådstuvurätt finnes föreskrivet, där det är tillämpligt.

Härav följer bl. a., att reglerna om domarjäv bli tillämpliga å arbetsdomstolens ledamöter, varigenom personer, som tillhöra organisationernas ledning i regel skulle bli förhindrade att deltaga i behandlingen av tvist, däri organisationen har del. Tydligt är, att därigenom de personer, som äga den största sakkunskapen på området, skulle utestängas från ledamotskap i arbetsdomstolen. Departementschefen anser, att personer, som innehava avlönad anställning hos arbetsgivare- eller arbetarorganisationen icke på grund härav skola vara obehöriga att hava säte i arbetsdomstolen men att däremot person, som tillhör organisations styrelse, skall vara jävig att deltaga i handläggningen av tvist, däri organisationen har del. Emellertid synes det departementschefen icke lämpligt att på detta område giva några särskilda regler.

Jag ber att få bemärka, att ifråga om skiljedomstolar, som ha att döma i mål om kollektiva avtal, den praxis vunnit hävd, att icke styrelsemedlemmar i en organisation, som är part i målet, därför äro jäviga som domare. Ehuru i lagen om den centrala skiljenämnden stadgas, att mot ledamot i nämnden gälla samma jäv, som stadgas i rättegångsbalken om domare, ha alltsedan nämndens tillkomst Landsorganisationens ordförande och sekreterare varit medlemmar av nämnden. För min del kan jag icke inse det befogade i att från handläggningen av mål inför arbetsdomstolen utestänga person, som tillhör den organisations styrelse, som har i tvisten del, för så vitt han icke deltagit i uppgörandet av det kollektivavtal, om vars tolkning eller tillämpning tvisten rör sig. Med kännedom om de faktiska förhållandena inom arbetsgivare- och arbetarorganisationerna måste jag uttala den uppfattningen, att ledamotskap av styrelse för arbetsgivare- eller arbetarorganisation icke bör anses som jäv.

Till 27 § torde därför böra göras ett tillägg av innehåll, att som domarjäv beträffande arbetsdomstolen icke må anses ledamotskap av styrelse för arbetsgivare- eller arbetarorganisation.

Jag föreslår alltså,

att riksdagen för sin del måtte bifalla de föreslagna lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol med följande ändringar och tillägg:

Förslag om kollektivavtal.

1 §. Har arbetsgivare — — — — i denna lag stadgas.
Bestämmelser — — — — medlemmar.

Kollektivavtal skall upprättas skriftligen. Har skriftligt förslag till dylikt avtal av parterna godkänts genom växlade brev eller intagits i protokoll, som godkänts av parterna, vare det ock gilt.

2 §. Kollektivavtal — — — — bunden av avtalet. Skyldighet att iakttaga kollektivavtal åligger medlem i förening jämväl mot föreningen samt, där å någondera sidan flera slutit avtalet, dessa mot varandra.

7 §. Uppsägning av kollektivavtal skall ske skriftligen eller genom telegram.

Därest meddelande — — — — rätteligen framkommer.

9 §. Åsidosätter arbetsgivare — — — — uppkommen skada.

Vid bedömande om — — — — ekonomisk betydelse.

Om det med hänsyn — — — — skadeståndsskyldighet äga rum.

Vad i denna paragraf stadgas skall gälla, ändå att avtalet innehåller bestämmelse, som strider häremot.

11 §. Det åligger arbetsgivare eller förening av arbetsgivare, som slutit kollektivavtal, att inom en månad därefter till socialstyrelsen insända avskrift av avtalet. Därest bestämmelser angående arbetslön, som beräknas efter arbetets myckenhet eller beskaffenhet, i enlighet med kollektivavtalet upptagits i särskilt handling, vare insändande av dylik ackordsprislista ej erforderligt.

Förslag till lag om arbetsdomstol.

27 §. I allt, varom ej i denna lag är särskilt stadgat, skall beträffande arbetsdomstolen och rättegången därstädes lända till efterrättelse vad i fråga om rådstuvurätt finnes föreskrivet, där det är tillämpligt, dock att person, som tillhör arbetsgivare- eller arbetarorganisations styrelse icke på grund därav må anses såsom jävig att som domare deltaga i handläggning av tvist, vari organisationen är part.

Stockholm den 16 mars 1928.

Hjalmar von Sydow.
